

10 VĚCÍ, KTERÉ LISABONSKÁ SMLOUVA PŘINÁŠÍ

1 Sloučení stávajících pilířů EU a právní subjektivitu EU

- Nahrazuje komplikovanou soustavu tří „pilířů“ (Evropské společenství; společná zahraniční a obranná politika; policejní a soudní spolupráce v trestní oblasti) - přispívá tak ke zjednodušení a transparentnosti fungování unie
- Explicitně uznává právní subjektivitu EU – unie se stává skutečným subjektem mezinárodního práva, který mj. sjednává mezinárodní smlouvy
- Sloučení právních osob však nemá vliv na kompetence EU – ty jsou unii předány členskými státy¹ a EU je nemůže překročit

2 Vyjasnění kompetencí unie

- Kompetence EU a aplikace principu subsidiarity² v současnosti trpí nepřesnostmi
- Lisabonská smlouva poprvé explicitně vyjmenovává exkluzivní kompetence unie, sdílené kompetence (mezi EU a členskými státy) a „podpůrné akce“, kterými může unie napomáhat ke koordinaci nebo doplnění akcí členských států, aniž by nahradila jejich kompetenci v dané oblasti
- EU disponuje pouze kompetencemi, které jí svěřily členské státy v základních smlouvách – všechny ostatní kompetence nadále náleží členským státům

3 Účinnější rozhodování unie díky hlasování „kvalifikovanou většinou“

- Hlasování dvojitou, tzv. kvalifikovanou většinou (55 % států představujících alespoň 65 % obyvatel EU) nahrazuje od roku 2014 složitý a nepřehledný systém vážení hlasu každého státu
- Pokud Rada nerozhoduje na základě návrhu Komise, musí kvalifikovaná většina dosáhnout alespoň 72 % členských států (tj. při 28 členech 21)
- Tato změna je aplikována naplno až od r. 2017 a pro případ, že by hlasování bylo těsné, existuje mechanismus, který přehlasovaným zemím zajišťuje oddálení rozhodnutí a více času na diskusi s ostatními zeměmi.
- Spolu s rozšířením hlasování kvalifikovanou většinou (mj. o oblasti justice a vnitra) umožní snadnější vytváření většin v Radě a tím i účinnější rozhodování

4 Posílení role Evropského parlamentu díky rozšíření procedury spolurozhodování

- Rozšíření procedury legislativního spolurozhodování (Rada ministrů a Parlament) o zhruba 50 nových oblastí
- Spolurozhodování dává Evropskému parlamentu legislativní pravomoci srovnatelné s Radou ministrů; stává se běžnou legislativní procedurou
- Týká se především stávajících kompetenčních oblastí EU (zejm. vnitřního trhu) a několika nových kompetencí

5 Navázání jmenování předsedy Evropské komise na výsledek evropských voleb³

- Předsedu Komise nově, na základě doporučení Evropské rady, volí Evropský parlament
- Při volbě musí být přihlíženo k výsledkům voleb do Evropského parlamentu, a tedy k většině, která z těchto voleb vzejde
- Evropské volby tak budou politizovány: občané budou moci přímo rozhodovat o politickém směřování Evropské komise

6 Stálého předsedu Evropské rady, který se bude věnovat jen evropskému mandátu⁴

- Stálý předseda Evropské rady nenahradí rotující předsednictví, bude však předsedat a koordinovat práci Evropské rady, která se oficiálně stává institucí EU⁵
- Dává tvář a hlas Evropské unii, reprezentuje EU na mezinárodní scéně
- Jeho mandát je neslučitelný s národním mandátem – bude se tak moci plně věnovat jen své evropské agendě

7 Vysokého představitele unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku⁶

- Slučuje současné funkce Vysokého představitele Rady a komisaře pro vnější vztahy – jako reprezentant Rady a zároveň místopředseda Komise posiluje jednotu EU v zahraniční politice
- Předsedá Radě ministrů ve složení ministrů zahraničí, zastupuje EU u třetích zemí a mezinárodních organizací a na konferencích
- K dispozici má diplomatickou službu EU⁷

Kluzuli o možnosti vystoupení z EU⁸

- Poprvé je explicitně zmíněna možnost dobrovolného vystoupení z unie
- EU tak jednoznačně dokazuje, že není federální stát, ale společenství suverénních států
- Podrobnosti případného vystoupení jsou stanoveny smlouvou mezi vystupujícím státem a Uníí

Jasně pojmenování závazných hodnot a cílů unie⁹

- Unie je založena na hodnotách „úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin“¹⁰ – tyto hodnoty musí mj. naplňovat kandidáti na vstup do EU
- Listina základních práv se stává součástí právního pořádku unie a je závazná pro všechny členské státy, přičemž se ve Velké Británii a Polsku její ustanovení odkazující na vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti, aplikují jen v rozsahu, v jakém jsou daná práva nebo zásady uznávány v britských, resp. polských právních předpisech
- Princip solidarity mezi členskými státy platí nově pro několik oblastí: boj proti nelegální imigraci, dodávky energií, bezpečnost vůči třetím zemím, terorismus, přírodní katastrofy

Právo občanské iniciativy, které posvěcuje roli občanské společnosti¹¹

- Umožňuje jednomu milionu obyvatel z více členských států vyzvat Komisi k předložení legislativního návrhu v oblastech, které jí přísluší
- Právo občanské iniciativy se připojuje k již existujícímu petičnímu právu občanů k Evropskému parlamentu¹²
- Jakkoli je fungování unie založeno na zastupitelské demokracii¹³, právo občanské iniciativy výslovně posvěcuje roli občanské společnosti

10 VĚCÍ, KTERÉ LISABONSKÁ SMLOUVA NEPŘINÁŠÍ

EU se nestává – a nestane – (super)státem

- Členské státy zůstávají „pány smluv“ – pouze jim, a nikoliv orgánům EU, přísluší „kompetenční kompetence“¹⁴ – změna smluv nadále vyžaduje jednomyslnost
- EU nemá finanční autonomii: jak příjmová, tak výdajová část rozpočtu EU je plně v rukou členských států: EU tak mj. nemůže vybírat daně či hospodařit s deficitem¹⁵
- Členské státy mohou z EU dobrovolně vystoupit

Vysoký představitel pro zahraniční politiku neomezí naši schopnost vést nezávislou zahraniční politiku

- Post vysokého představitele nevytváří nové pravomoci, ale pomáhá vyvarovat se zbytečným nejednoznačnostem v zahraničních aktivitách EU

- Vysoký představitel se řídí rozhodnutími přijatými jednomyslně všemi členskými státy
- Jeho činnost doplňuje, ale nenahrazuje, zahraničněpolitické a diplomatické snahy jednotlivých členských států – hovoří jménem unie jedním hlasem tam, kde je pro EU výhodnější hovořit jednotně, a o to silněji

EU nebude kvůli změně hlasování dominovat „diktatura velkých států“

- Nová pravidla „kvalifikované většiny“ předpokládají, že pro prosazení návrhu bude muset hlasovat minimálně 16 zemí (při 28 členských státech, s Chorvatskem)
- Oproti dnešním možnostem se zeslabuje také „blokační menšina“ velkých států – dnes mohou rozhodnutí zablokovat 3 velké státy, s Lisabonskou smlouvou to musí být minimálně 4
- Do 31.3.2017 může kterýkoli členský stát u jakéhokoli rozhodování přijímaného kvalifikovanou většinou vyžadovat hlasování dle dnes platných smluv
- V Radě se navíc hlasuje velmi zřídka – převažuje kultura konsensu, nikoli silové prosazování
- Na základě „Ionnického kompromisu“ bude navíc možno vyvolat oddálení rozhodnutí, které bylo v Radě přijato jen těsnou většinou, a získat více času na hledání konsensu

Nemění stávající pravidla pro daňovou politiku

- Lisabonská smlouva v ničem nemění stávající ustanovení o potřebě jednomyslného rozhodování v případné harmonizaci daní¹⁶
- Závěry Evropské rady z prosince 2008 tuto skutečnost znovu explicitně potvrzují
- I nadále si tak budeme moci uchovat své sazby daní z obratu, spotřebních daní a jiných nepřímých daní

EU nebude méně demokratická – naopak!

- Pravomoci Evropského parlamentu, jediné občany přímo volené instituce jsou výrazně posíleny (např. při jmenování předsedy Komise)
- Rada musí nově při projednávání legislativních návrhů zasedat a hlasovat veřejně¹⁷ – posiluje se tak transparentnost a tím i demokratická kontrola Rady
- Významným způsobem se posiluje role národních parlamentů, které získávají silnější pravomoci při kontrole svých vlád

Listina základních práv není nástrojem „Bruselu“ proti členským státům

- Listina nijak nerozšiřuje oblast uplatňování práva Unie a nezakládá žádnou novou pravomoc unie¹⁸
- Listina je závazná pouze pro orgány, instituce a jiné subjekty unie – členských států se týká pouze v případech, kdy uplatňují právo unie
- Když Listina uznává základní práva, která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, musí být tato práva vykládána v souladu s těmito tradicemi

Lisabonská smlouva neotevívá otázku Benešových dekretů

- Lisabonská smlouva nepojednává o majetkových otázkách – v tomto smyslu nepřináší do našeho právního řádu nové skutečnosti
- Lisabonská smlouva neplatí retroaktivně, nemůže se tedy týkat ani Benešových dekretů
- Dekrety nebyly překážkou našeho vstupu do EU, čímž již bylo uznáno, že nejsou v rozporu s evropským právem

EU nebude moci díky doložce o flexibilitě¹⁹ dělat cokoli

- Aktivace doložky o flexibilitě vyžaduje jednomyslné rozhodnutí Rady, povinný souhlas Evropského parlamentu a povinnost Komise upozornit národní parlamenty na úmysl použít ji
- Doložka o flexibilitě nemůže „sloužit jako základ pro rozšíření rozsahu pravomocí unie nad obecný rámec vymezený ustanoveními Smluv jako celku, a zejména ustanoveními, která vymezují úkoly a činnosti unie“²⁰
- Nelze ji také použít pro přijetí ustanovení, jejichž účinek by v podstatě znamenal změnu Smluv, aniž by byl použit, který pro tento účel Smlouvy stanoví²¹

Klauzule „passerelle“²² neumožňuje změnit základající smlouvy pouze rozhodnutím Rady

- K přechodu od jednomyslnosti k hlasování kvalifikovanou většinou a od „zvláštního legislativního postupu“ k „řádnému“ je potřeba jednomyslné rozhodnutí Evropské rady a souhlas Evropského parlamentu
- Každý národní parlament navíc může toto rozhodnutí vetovat, a to v šestiměsíční lhůtě po jeho přijetí
- Jakýkoliv národní parlament tak může rozhodnutí zvrátit buď udělením mandátu své vládě hlasovat proti, nebo přímo rozhodnutím ex post

EU nebude mít všemocného „prezidenta“²³

- Předseda Evropské rady předsedá pouze zasedáním Evropské rady, nikoli Rady EU
- Zavedení funkce předsedy Evropské rady neruší rotující předsednictví Rady EU
- Je volen kvalifikovanou většinou Evropské rady na 2,5 roku, Evropská rada ho také může při překážce či závažném pochybení odvolat – je tedy pod kontrolou členských států

**3x10
= 30**

ARGUMENTŮ PRO LISABON

10 DŮVODŮ, PROČ DÁT SVŮJ HLAS RATIFIKACI LISABONSKÉ SMLOUVY (LS)

1 LS stvrzuje vývoj, ke kterému jsme se přihlásili

- Nepřichází s žádným novým přelomovým konceptem, který by již v právu EU nebyl obsažen
- Novinky, které přináší, se týkají především úpravy institucionálního nastavení, které není nijak přelomové a vesměs je zlepšující
- Potvrzuje dosavadní vývoj evropské integrace, ke kterému jsme se přihlásili jak žádostí o přihlášku do EU z roku 1996, tak v referendu o vstupu do EU

2 LS dává EU prostředky jak úspěšně obstát v globalizaci

- Rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou umožní pružnější a efektivnější rozhodování Rady a tedy schopnost lépe reagovat na globální změny
- Efektivnější institucionální rámec EU mj. stanoví jasnější pravidla pro posílenou spolupráci a jasnější finanční ustanovení
- Nová pravidla zvýší akceschopnost EU v oblastech jako boj proti terorismu, změny klimatu, územní soudržnosti, cestovního ruchu či obchodní politiky

3 LS zajistí silný hlas EU na světové scéně

- Sloučením funkcí vysokého představitele pro zahraniční politiku a komisaře pro vnější vztahy se odstraní současné překrývání funkcí
- Vytvořením funkce stálého předsedy Rady, který se bude moci naplno věnovat řešením možných mezinárodních krizí
- Oba představitelé zajistí kontinuitu, čitelnost a tedy i sílu hlasu EU na mezinárodní scéně

4 LS umožní vznik skutečné společné energetické politiky EU

- Neexistence smluvního základu dosud vyžaduje pro otázky spojené se společnou energetickou politikou jednomyslnost všech členských států
- LS přináší nový smluvní základ²⁴ umožňující vznik skutečné společné energetické politiky, u které platí rozhodování kvalifikovanou většinou
- Společná energetická politika má mj. za cíl „v duchu solidarity mezi členskými státy“ zajistit fungování vnitřního trhu, bezpečnost dodávek energie a podporovat propojení energetických sítí – neovlivňuje však energetický mix každého členského státu

5 LS posiluje roli členů národních parlamentů

- Zavádí mechanismus „časné kontroly“ k respektování rozdělení kompetencí mezi unií a členskými státy²⁵
- Posiluje roli národních parlamentů v legislativním procesu a při novelizaci základních smluv²⁶
- Zavádí možnost, pro každou komoru národního parlamentu, žalovat u Soudního dvora porušení principu subsidiarity²⁷

LS zajišťuje, že EU bude vykonávat pouze kompetence, které jsou jí svěřeny

- Unie disponuje pouze kompetencemi, které jsou jí svěřeny členskými státy – všechny ostatní kompetence nadále náleží členským státům
- Členské státy zůstávají „pány smluv“: jakákoli změna smluv a kompetenčního nastavení podléhá jednomyslnému souhlasu členských států
- Lisabonská smlouva navíc umožňuje vrátit některé kompetence unie na úroveň členských států (tzv. „obousměrná flexibilita“)

LS nutí EU více a lépe skládat účty

- Veřejná zasedání a hlasování Rady v legislativních záležitostech²⁸ posílí transparentnost a odpovědnost Rady
- Větší zapojení národních parlamentů posílí kontrolu evropských institucí
- Vytvořením funkce stálého předsedy Evropské rady, který zajistí kontinuitu činnosti Evropské rady, a který se za svou činnost bude zodpovídat členským státům

LS posiluje demokratickou odpovědnost Evropské unie

- Posiluje roli Evropského parlamentu coby jediné občany přímo volené instituce EU v přijímání legislativy, rozpočtové proceduře a při jmenování předsedy Komise
- Váže výběr předsedy Evropské komise na výsledek voleb do Evropského parlamentu
- Zavádí občanskou iniciativu jednoho milionu podpisů EU a podtrhuje význam konzultací a dialogu s občanskou společností

Ústavní soud České republiky neshledal žádné překážky bránící ratifikaci

- Ústavní soud neshledal ve svém rozhodnutí z 26. 11. 2008 žádný rozpor mezi ústavním pořádkem České republiky a relevantními částmi LS, na které se dotazoval Senát
- Podání Senátu, spolu s vyjádřením Poslanecké sněmovny, prezidenta republiky a vlády přitom pokrylo prakticky všechny možné relevantní výhrady ke slučitelnosti LS s našim ústavním pořádkem

- Ústavní soud ve svém rozhodnutí mj. konstatoval, že „přenesení určitých kompetencí státu, které vyvěrá ze svobodné vůle suveréna a bude nadále vykonáváno za jeho účasti předem dohodnutým a kontrolovaným způsobem, není pojmovým oslabením svrchovanosti státu, ale naopak může v důsledcích znamenat její posílení ve společném postupu integrovaného celku“

Je čas na věcnou práci

- Evropská unie strávila 10 let diskusemi o institucionálním rámci
- Další prodloužení diskusí o pravidlech hry by dále omezovalo práci politických představitelů na řešení skutečných problémů občanů
- Občané od svých zástupců očekávají, že využijí nástrojů Lisabonské smlouvy k lepší práci, která přinese hmatatelné výsledky

¹Viz Deklarace č.24

²Viz čl.5 SEU a

³Viz čl.17§7 SFEU

⁴Viz čl.15 SEU

⁵Viz čl.13 SEU

⁶Viz čl.18 SEU

⁷Viz čl.27§3 SEU

⁸Viz čl. 50 SEU

⁹Viz čl. 2 a 3 SEU

¹⁰Viz čl.2 SEU

¹¹Viz čl. 11 SEU

¹²Viz čl.227 SFEU

¹³Viz čl.10§1

¹⁴Viz čl.5 SEU

¹⁵Viz čl.310 SFEU, rozpočet EU je navíc omezen na 1,24% HND členských států

¹⁶Čl.113 SFEU, bývalý článek 93 SES

¹⁷Viz čl.15

¹⁸Prohlášení České republiky k Listině základních práv Evropské unie

¹⁹Viz čl.352 SFEU

²⁰Viz Prohlášení č.41 ke čl.352

²¹Viz Prohlášení č.42 ke čl.352

²²Viz čl.48 SEU

²³Viz čl.15§5 a 6 SEU

²⁴Viz čl.194 SFEU

²⁵Protokol o aplikaci principů subsidiarity a proporcionality

²⁶Čl.48 SEU

²⁷Protokol o aplikaci principů subsidiarity a proporcionality, čl.8

²⁸Čl.15 SEU

Zpracoval Václav Lebeda, programový ředitel a místopředseda Evropských hodnot

Evropské hodnoty jsou nevládní neziskovou proevropskou výzkumnou a vzdělávací organizací – think and action tank – přispívající k rozvoji svobody, osobní zodpovědnosti a aktivní občanské společnosti.

Naší vizí je evropská společnost vědomá si hodnot a civilizační identity, na kterých stojí. Usilujeme o evropské politické společenství, které z těchto hodnot čerpá, dokáže je chránit a rozvíjet.

Evropské hodnoty o.s.

Vltavská 12

150 00 Praha 5

+420 210 088 877

info@evropskehodnoty.cz

www.evropskehodnoty.cz

www.europeanvalues.net